

JOSIP VANDOT:

Kocljeva osveta.

Planinska pripovedka.

8.

oč je legala na zagorski svet. Snežniki so se skrili v temo; skrile so se visoke in košate jelke. Videlo se ni nič drugega kakor brleče zvezde, ki so se užigale druga za drugo.

Kocelj in Rezika sta sedela pri okencu in sta gledala v samotno noč. Debela lojevka je gorela na mizi, a po tleh se je še vedno valjal pritlikavec Brincelj in je bridko ječal... Rezika ni bila prav nič zaspana in je radovedno zrla na božje zvezde, ki jih je bilo na tisoče na nočnem nebu. Pa je rekla Rezika: »Oh, te božje zvezde! Poglej, Kocelj, koliko jih je! Ali je res, da sedi na vsaki angelček? Zlato hišico ima tam gori in zlat vrtec, a na zlatem vrtcu cveto samo zlate rože. Pa jih angelček zaliva ves dan, ker je jako vroče na zvezdah. Zvečer pa si angelček zapoje in švigne z zvezde. Naravnost na zemljo poleti in poje tam pridnim otrokom, da jim je lepše v spanju... Ali je res to, Kocelj?«

»Hm!« je odvrnil Kocelj. »Saj bo res tako, kakor mi pripoveduješ. Rajnka stara mati — Bog ji daj vsega dobrega na onem svetu! — mi je večkrat pripovedovala o angelih in o pridnih, pametnih otrokih, ki jih angeli ponoči obiskujejo. K vsem hodijo angeli, mi je pravila rajnka stara mati. Samo k meni ne pride noben, ker sem neumen in kratke pameti. Pa mi je bilo žal. Saj bi tudi jaz rad videl, da bi prišel angel k meni in me malo potrepljal po rami in mi rekel prav prijazno: Kocelj, Jankov Kocelj! Tudi k tebi sem prišel, da pogledava, kako in kaj je s tvojo pametjo. Mogoče se bo pa le dalo kaj napraviti, da ne boš bedast vse življenje...«

Debelo ga je pogledala Rezika in ga je pocuknila za suknjič. — »Kaj govoriš tako grdo, Kocelj?« je rekla. »Saj imaš tudi ti angela, ki hodi k tebi ponoči. Saj mi je rekla mamica, da ima vsak svojega angela. Zato ga imaš tudi ti. Samo vidiš ga ne, Kocelj, ker je angela

težko videti. Ves je bel in svetel. Če pogledaš vanj, te bole oči. Verjemi, Kocelj, da imaš tudi ti svojega angela. Samo našo mamico povprašaj, pa boš vedel...»

»Mogoče bo pa res tako, kakor praviš,« je dejal Kocelj. »Pa povprašava jutri tvojo mamico; tvoja mamica bo pa že vedela... A pritlikavec Brincelj najbrž nima svojega angela. Pregrd nos ima in prestrašne oči. O, angel bi se ga gotovo ustrašil, če bi ga zagledal. In bi pobegnil pred njim. Glej ga, Rezika, kako se valja po tleh in hoče umreti, ker je izgubil svoj lepi nosek. Saj ne rečem, da se mi ne smili. A vendar mu ne morem pomagati. Nepridiprav je že hotel izpustiti Anjaro Panjaro iz ječe, da ga nisem zalotil o pravem času. Zato pa je zaslužil najhujšo kazen. Nosek sem mu začaral, in zdaj naj nosi nekaj časa smrekov storž namesto nosa. Pa bo vedel, kdaj je bil tako neumen, da je hotel izpustiti hudobno čarovnico, ki je ugrabila tebe in me je že dvakrat hotela umoriti...«

Kocelj je stopil sredi izbe, roke si je uprl ob boke in je gledal Brinclja, ki se je zvijal neprestano po tleh in je ječal in stokal. — »He, Brinceljček!« je rekel Kocelj. »Nehaj že vendar! Dve uri se že valjaš po tleh. Toliko solz si že pretočil, da mesec dni ne bo treba umivati poda. Pa zakaj vse to? Zaradi piškavega nosa! Saj imaš zdaj drugi nosek, ki je stokrat lepši, kakor je bil prejšnji. Samo to ti rečem, Brinceljček, da nikar ne legaj v gozdu na trato! Zakaj lahko se zgodi, da pride mimo tebe veverica ali pa miška, ti pograbi nosek in zbeži z njim na smreko.«

Pritlikavec se je na pol dvignil in je gledal Koclja. Prenehal je ječati in je dvignil tresoč se roke. Pa je prosil z milim glasom: »Koceljček, še nikoli ti nisem storil nič žalega. Zato se me pa usmili! Moj lepi nosek mi daj nazaj! Brez noska ne morem živeti. Zato pa pomisli, Koceljček! Smrt mojega noska imaš že na vesti. Zdaj boš pa imel na vesti tudi mojo smrt... Ali se nič ne bojiš? Glej, lahko se zgodi in zgodilo se bo gotovo, da te pride vsako noč strašit moj nosek in tudi jaz te bom hodil strašit, ko bom umrl.«

Pritlikavcu so lile solze po licu in bil je tako obupan, da se je smilil Koclju na vso moč. Zato pa je Kocelj rekel: »Tiho bodi! Saj nisem taka hudoba, kakor si misliš. Ne bom ti storil nič hudega. Samo tiho moraš biti, jokati in tuliti ne smeš nič več. Pa se potem dogovoriva.«

Brincelj je skozi ogromna očala nezaupljivo pogledal Koclja in je zajecal: »Koceljček, tiho bom kakor miška v luknjici, kadar preži nanjo mačka. Samo povej mi, kaj naj ukrenem, da dobim svoj nosek nazaj. Vse storim, kar mi ukažeš...«

»No, pa naj bo!« je odvrnil Kocelj. »Poslušaj me dobro, Brinceljček, in si zapomni moje besede! Pošteno sem te kaznoval, ker si hotel, da nas Anjara Panjara zadavi. Zaslužil si, da bi nosil vse živ-

ljenje storž v obrazu. A ker sem dober človek, ti odpuščam. Rano se napotim čez goro in privedem semkaj sodnika Vitranca. Do takrat boš pa ti čuval Anjaro Panjaro in njeno domovanje. A glej, da mi ne pojdeš v klet! Prebrisana je Anjara Panjara in zna tako sladko govoriti, da premami še koga drugega, a ne samo tebe. Čakaj, da se povrnem z Vitrancem! Če bo takrat Anjara Panjara še zaprta v kleti, pa začaram tvoj nosek nazaj, da ga bova lahko kazala po mestu ljudem in si služila rumene cekine...«

Brinclju se je razjasnil obraz. Skočil je h Koclju in ga zgrabil za roko. — »Jojmenel!« je zavrisnil. »Lepo besedo si ravnokar izpregovoril, Koceljček! Ojojmenel — jojmenel! Priden bom, Koceljček, tako priden, da nihče tako! O, hude kleti niti ne pogledam in tudi grde čarovnice ne pogledam, pa naj še tako rogovili po ječi in naj me še tako sladko kliče.«

»Tako je prav, Brinceljček!« je dejal Kocelj. »Mislim, da boš držal besedo. A zdaj bo čas, da gremo spat. Moram se pošteno odpočiti, ker sem sinoči spal skoro na eno samo oko. Kar v posteljo Anjare Panjare se zavalim, pa bo...«

Tudi Rezika je pričela zdehati. Odšla je v izbico in je kar obležena legla na posteljo. Brincelj je hodil še nekaj časa molče po izbi in si je drgnil rdeči obraz. Samo nosa se ni upal dotakniti. Naposled se je naveličal romanja. Splazil se je za mizo, legel na klop, se zleknil in pričel glasno smrčati.

Kocelj je upihnil lojevko in se je vrgel na posteljo. A dolgo ni mogel zaspati. Gledal je skozi okence naravnost na rimsko cesto, ki se je belila in svetila visoko na jasnem nebu. In je ugibal, če se zdajle vozi rajnka stara mati na zlatem vozičku po tisti ravni cesti. In če gleda na zemljo in vidi Koclja na postelji Anje Panje. In če se kaj jezi in če je kaj huda, ker je zažgal domačo bajto in je začaral nesrečnemu pritlikavcu dolgi in šilasti nos. — »O, skoro bi rekel, da se jezil!« je mislil Kocelj. »Stara mati je bila tiha ženska in se je rada jezila name, ker sem bil vedno tako kratke in neumne pameti... Pa skoro bi tudi rekel, da se ne jezi, ker nemara ve, da mi je predvčerajšnjim začela v trdi glavi pamet cvesti. Pa naj bo, kakor hoče! Glavno je, da sem zaprl Anjaro Panjaro in ji ukradel paličico z zlatim rogljičkom. Pa tudi čarati znam. Ali morda nisem začaral Brinclju piškavega nosu? O, zato pa vem, da znam čarati. Kaj, ko bi stopil jutri v našo domačo vas? S paličico bi zamahnil — in bi začaral krivogledega strica iz Podkuž v križastega pajka, divjega biriča v rumenega sršena, hudobne in jezikave vaščane pa v mravlje — aršice. Pa se bodo pikali in grizli, da se bodo zgrizli sami sebe. Jaz se bom pa smejal.«

Tako je mislil Kocelj in trdno je sklenil, da se bo maščeval nad hudobnimi vaščani, ki so ga zasmehovali vse življenje. S pestjo je Kocelj žugal sam pri sebi in se je škodoželjno smejal. Pa je že videl

vaščane, kako lazijo po zemlji, izpremenjeni v nevšečne mravlje in se grizejo in padajo po tleh. No, ko pa mravelj ne bo več, pridejo iz mesta samo dobri ljudje in se nastanijo po prazni vasi. In lepo bo potem v vasi. V krasnem kraju bivajo krasni in dobri ljudje.

»Resnično bom storil tako, kakor sem zdajle sklenil. Pa bodo videli, da Jankov Kocelj ni tako zabit in kratke pameti, kakor so me zmerjali vsak dan. Samo do jutri še počakajte!« — Še enkrat je Kocelj zažugal s pestjo, potem se je pa obrnil v steno. Tihota je ležala po vsej izbi; le tu pa tam je Brincelj zaječal v težkih sanjah in le tu pa tam se je oglasil sredi teme zamolkel, pridušen krik. Kocelj je vedel, da razgraja v kleti Anja Panja in vpije v strašni jezi in togoti. A Kocelj se ni zmenil za njo in njeno jezo. Kar na težko je zaprl oči in je zaspal...

Dan je prišel kukati skozi nezagrnjena okenca. Samoten ptič se je oglasil zunaj nekje v goščavi in je zažvižgal z rezkim glasom. Kocelj se je prebudil in skočil s postelje. Potipal je pod suknjič, če je še tam paličica z zlatim rogljičkom. Ko jo je otipal, se je zadovoljno namuznil in se pretegnil. S klopi je pobral klobuček in ga poveznil na glavo. Potem pa je stopil k mizi in je dregnil pritlikavca v suha bedra. — »Brinceljček, vstani!« je zaklical. »Dan je že svetel in čas je, da vstaneš. Jaz grem na pot in povedati ti moram, kako čuvaj Anjaro Panjaro in njeno domovanje.«

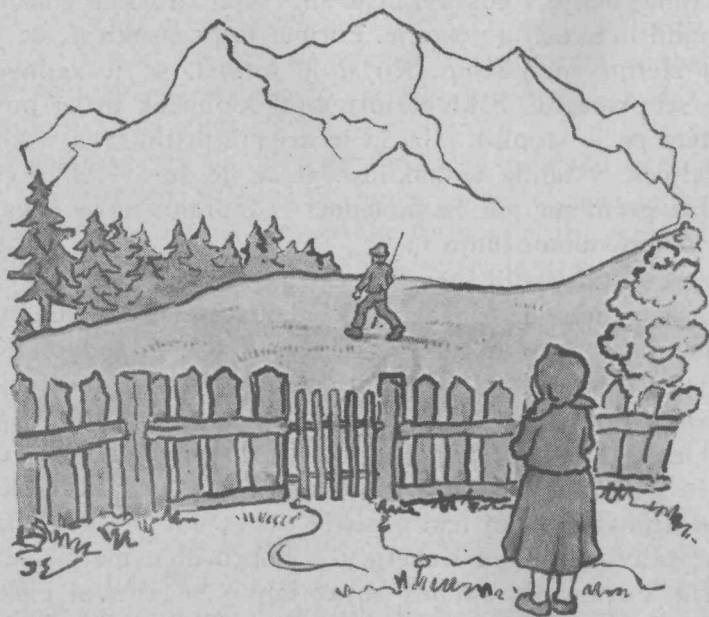
Težko je vstal pritlikavec, ker so ga zaradi trdega ležišča bolele vse kosti. A vendar je slušal in se skobacal izza mize. Stopical je z noge na nogo, se pretezal in stokal. — »Pa mi povej, Koceljček, kar povej mi!« je govoril. »Vse si bom zapomnil. Zvesto in hrabro bom stražil Anjo Panjo in njeno lepo hišico. Vse miške zapodim, če bodo hotele v klet, da osvobodé grdo čarovnico. In tudi veverice in podgane in lisice in volkove... Le zanesi se name, Koceljček, samo da mi danes povrneš moj lepi nosek!«

»Prav, prav!« je dejal Kocelj. »Le dobro in pametno se vedi! Ko se vrnem z Vitrancem, pa boš zopet lahko božal svoj piškavi nos.«

Kocelj si je urezal kos kruha in kos svinjine in je oboje potisnil v žep. V kotu je iztaknil dolgo, na spodnjem kraju močno okovano gorsko palico. Vzel jo je s sabo in je odšel iz samotne hišice. Brincelj ga je spremljal do lese, in tam je Kocelj še enkrat naročil pritlikavcu, naj zvesto čuva. Potem pa je krenil preko goličave, a ni prišel niti do srede, pa je pritekla za njim Rezika in je bila vsa zasopla. — »Kocelj, ali greš?« je rekla. »Jaz pa naj ostanem sama tu s tem čudnim možičkom? O, pa me bo strah... Nemara bo Brincelj izpustil iz ječe hudobno čarovnico. Saj jo je tudi včeraj hotel izpustiti.«

A Kocelj jo je potolažil in ji je dejal: »Ne boj se, Rezika! Brincelj ni hudoben. Lepo ti bo pripovedoval zgodbe o svojem nosku, da se boš ves dan smejala. No, Anjare Panjare pa ne bo izpustil, ker se boji, da ga ne premami. Bodi brez skrbi, Rezika!!«

»No, le pridi kmalu!« je rekla Rezika in je gledala za Kocljem, ki je čvrsto stopal preko goličave. Tam gori ob gozdu se je ustavil, klobuček je zavihtel in je zavriskal, da je jeknilo širom okrog. »Juhuhu — hopsasa!« je vriskal Kocelj in mahal s klobučkom, da je frfotalo pisano šojino pero. Potem se je pa obrnil in je stopil v gozd. Rosa je kapala z vej; veter je šelestel skozi hladno zagorsko jutro, a ptice ni bilo širom nikjer, da bi zapela v to lepo, srebrno jutro... No, ker ni bilo ptice nikjer, je pa Jankov Kocelj žvižgal najlepše pesemce, ki jih je znal. Dobro je stopal navzgor in se je opiral na dolgo palico. In še sam ni vedel, kako hitro je došel iz gozda. Zakaj mahoma je prenehal gozd, in Kocelj je zagledal nad sabo gosto, krivenčasto rušje, ki je raslo na strmem pobočju in je nehalo pod navpičnimi, razdrtimi skalami in pod širnim snežiščem.

»O, glej!« se je zavzel Kocelj. »Pa sem že skoro pod snežiščem, kjer se je bil prekotalil onile dan pritlikavec Brincelj. Pa bom le kmalu na vrhu. Od tam pa ni več daleč do Črne lope in do sodnika Vitranca. Če Bog da, pa bova z Vitrančem že krog poldneva pri koči Anjare Panjare.«

In je stopal še čvrsteje in hitreje navkreber. Plazil se je med nizkim rušjem in skalami. Kmalu je došel do širnega, strmega snežišča in se je ustavil ter iskal prehoda. Ker ga pa ni našel nikjer, je šel kar kraj snežišča po ostrem peščevju in gramozu. Seveda se je časih snežišče stisnilo med dvema gladkima, navpičnima skalama tako, da ni mogel naprej. Pa se Kocelj ni prav nič premišljal, ampak je stopil na zmrznjeno snežišče in se je plazil po vseh štirih naprej,

dokler se ni snežišče zopet razširilo in se na njegovih robih pokazalo peščevje. To plezanje Koclja sicer ni utrudilo, a vendar mu je tekel znoj curkoma s čela. Pa se ni hotel ustaviti prej, dokler ni bil vrhu snežišča. Tam pa je sedel na skalo, da se odsope in pokrepča s svinjino in kruhom. Ko se je najedel, je stopil čvrsto med skalovje. In tam je plezal na kvišku od skale do skale, od pečine do pečine — celo debelo uro se je plazil tam, da so ga prsti in kolena že pričeli skeleti. A Kocelj ni objavkal niti enkrat in niti z očmi ni trenil, še manj se pa ustavil. Že je bil na vrhu gore, že je videl rodno vas tam v zeleni dolinici. In Kocelj se je oddahnil. Z zadnje skale je plezal, že je bil skoro nad goličavo, ki jo je rušje le redko pokrivalo. Pa ni gledal podse, ampak se je kar pognal in je skočil s skale. Skočil pa je ravno za grm in je telebnil na trda tla. Hotel se je naglo pobrati; toda še preden se je mogel prav zavesti, že so ga držale za vrat silne pesti in nekdo ga je pričel prav neusmiljeno mikastiti.

»Ovbel!« je zavpil Kocelj ves zavzet. »Pa kdo me drži za vrat? Pa kdo me mikasti? Izpusti me, ti rečem! Kaj sem ti storil? Izpusti me — izpusti!«

In zagrohotal se je nekdo in nekdo je rekel: »Ha, ne zvijaj se kot kača, pobič nemarni! Zdaj se nam ne izmuzneš nič več... Uklez nemo te, v vas te zvlečemo in te zapremo v strašno ječo. Požigalec, nemarni požigalec!«

Kocelj se je stresel. Zakaj spoznal je glas, ki je govoril nad njim, in je vedel, da ga mikasti sam krivogledi in krivonogi stric iz Podkuž. Pa se ga je polastila silna jezica. Pričel je mahati in brcati okrog sebe in se zvijati, da bi se izmuznil iz trdih pesti. Že se mu je skoro posrečilo, a tedaj je zavpil krivogledi stric: »Hej, Šimen! Na pomoč mi pridi, ker se nepridiprav zvija kakor kača.«

Kocelj je pogledal v stran in je videl, kako se je izza grma dvignila majhna, okrogla postava. In ga je spoznal takoj — bil je divji birič iz vasi, ki je nosil krivo sabljo okrog pasa in je tako grdo gledal, da so bežali pred njim paglavci bolj kot pred parkljem. Pritekel je strašni birič bliže; v roki je vihtel dolgo vrv in je vpil s strašnim glasom: »Mir, ti rečem, nepridiprav in razbojnik! Sem z rokami, da te zvežemo in te povlečemo v dolino in te zapremo kakor razbojnika med razbojnike. Sem z rokami, pobič!«

Kocelj je sopesl in se je upiral na vso moč. A vse upiranje mu ni prav nič pomagalo. Krepko so ga stiskale štiri moške pesti, da je kar pokalo po njem. A še preden se je zavedel, že so mu bile povezane roke, že ga je birič vrgel na trato in ga je privezal z dolgo vrvjo k bližnjemu borovcu. — »No, pobič!« je rekel birič in se je smejal. »Ali smo te lepo zalotili? Hehe, pa nisi mislil, da smo ti za petami? O, veš, ti razbojnik, da je požigalcem vedno gosposka za petami? Zato pa smo šli lepo za tabo. Sam Vitranec te je videl, kako si bežal preko

gore v Planico, pa je nam povedal v vasi, da te je videl... Zdaj te pa imamo, da te vržemo v ječo. In obsodili te bodo, da boš sedel do smrti v ječi, če te ne bodo celo na smrt obsodili... Pa ti je prav, nepridiprav! Požigat gre — svojo lastno bajto, svoj lastni dom gre požigat nemarnež!»

In tudi krivonogi stric iz Podkuž je stopil pred njega: »O, ti nemarnost hudobna! Mislili smo, da je paglavec samo neumen. Zdaj pa vidimo, da je bolj hudoben kot neumen. Lepo bajtico gre požigat in svojega lastnega, dobrega strica gre pretepavat. Na vislice še pride nemarnost in bo v sramoto svojim poštenim sorodnikom... Kako sem se upehal, ko sem lezel po gori z biričem, da te zajameva in te izročiva pravični gosposki!«

»Počasi, striček!« ga je prekinil Kocelj. »Kaj govorite o vislicah? Kaj govorite o ječi? Ničesar hudega nisem storil, pa mi zato ni treba vislic in ječe. Kaj zato, če sem zažgal črvido bajto? Saj je bila moja in ne vaša. Pa lahko naredim z bajto, kar hočem...«

Stric iz Podkuž je Koclja zgrabil za ušesa z levico, z desnico pa ga je bunkal, da je kar bobnelo. In je vpil hude psovke, pa tudi divji birič mu je pomagal. Kocelj ni slišal ničesar, ker ga je stric tako neusmiljeno vlekel za ušesa. No, naposled sta se pa stric in birič vendarle naveličala. Še enkrat sta mu zagrozila s pestmi, potem pa sta šla za grm, kjer sta sedla na trato in sta jedla in pila iz trebušaste čutare.

(Dalje.)

